

УДК 811.14'06'373

ОЦІННІСТЬ У ГРЕЦЬКІЙ ГАЗЕТНІЙ ЛІТЕРАТУРНІЙ РЕЦЕНЗІЇ

Тищенко О.О., к. філол. н.,
асистент кафедри загального мовознавства,
класичної філології та неоелліністики
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

У статті вивчено роль оцінності в грецькій газетній літературній рецензії. Розглянуто погляди науковців на питання оцінності в медійних рецензіях. Досліджено ступінь оцінності в композиційних елементах грецької газетної літературної рецензії.

Ключові слова: оцінність, газетна рецензія, літературна рецензія, оцінка, комунікативний.

В статье изучена роль оценочности в греческой газетной литературной рецензии. Рассмотрены взгляды ученых по вопросу оценочности в медийных рецензиях. Исследована степень оценочности в композиционных элементах греческой газетной литературной рецензии.

Ключевые слова: оценочность, газетная рецензия, литературная рецензия, оценка, коммуникативный.

Tyschenko O.O. EVALUATIVITY IN GREEK NEWSPAPER LITERARY REVIEW

The article deals with the role of evaluativity in Greek newspaper literary review. The views of scientists on the issue of evaluativity in the media reviews are outlined. The degree of evaluativity in the compositional elements of Greek newspaper literary reviews is researched.

Key words: evaluativity, newspaper review, literary review, evaluation, communicative.

Постановка проблеми. Останнім часом вивчення жанрових особливостей медійної рецензії постійно перебуває в полі зору мовознавців. Оцінність як одна з основних її ознак вимагає ретельного дослідження, проте такі праці фактично відсутні в елліністиці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження ролі оцінки в медійних рецензіях висвітлені в працях С.В. Петренко [1], О.О. Якименко [2], І.П. Левчук [3], О.О. Сальникової [4], О.А. Брони [5] тощо.

Постановка завдання. Метою дослідження є розгляд і вивчення оцінки в композиційних елементах грецької газетної літературної рецензії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вивчаючи особливості медійних рецензій, дослідники завжди приділяють значну увагу питанню оцінності, оскільки вона є по суті основою будь-якої рецензії. С.В. Петренко називає оцінність однією з основних ознак літературної критики та літературно-критичних жанрів медійного дискурсу. Дослідниця зазначає, що оцінка – «логічний висновок про твір, визначення його сильних і слабких сторін; вона охоплює такі аспекти: загальну оцінку твору (позитивну чи негативну), оцінку окремих його аспектів, оцінку у статтях інших критиків» [1, с. 259].

І.П. Левчук стверджує, що «сама оцінка формує ціннісні орієнтири читача, допомагає йому зорієнтуватися в безперервному

потоці інформації, вибрати потрібну книгу». Дослідниця зауважує, що «рецензент не лише викладає інформацію, але й акцентує увагу читача на позитивних і негативних елементах, намагається переконати в незаперечності викладених положень або ж довести іншу думку в полеміці з автором аналізованої книги. А тому, дотримуючись канонів функціонального підстилю науково-публіцистичної прози, жанр рецензії має виразну тенденцію до активного використання емоційно-експресивних компонентів для оцінки праці вченого» [3].

О.А. Брона зазначає, що характер прагматичного впливу на реципієнта, тобто читача, передбачає формування позитивного чи негативного ставлення до рецензованого твору, яке реалізується через його оцінювання [5].

Місце оцінності в літературній рецензії ґрунтовно досліджене в праці О.О. Сальникової. Оскільки спостереження дослідниці є істотними для нашої праці, вважаємо за необхідне розглянути їх детальніше. О.О. Сальникова підкреслює, що рецензія має яскраво виражену оцінність, тому дослідниця відносить її до оцінних жанрів. Завданням рецензента вона називає всебічний розгляд окремого твору. Аналіз художнього твору, що лежить в основі рецензії, є способом аргументації автором своєї суб'єктивної думки. Особливістю цього жанру є прагнення до об'єктивності оцінки. Аналізуючи засоби вираження оцінки в літературній рецензії, О.О. Сальникова визначає

предмет оцінки – художнє явище, представлене літературним твором (або іншим творчим явищем залежно від виду мистецтва). Підставою оцінки вона називає уявлення суб'єкта про те, яким має бути об'єкт, і порівняння цього уявлення з тим, яким він є. Підставою оцінки є та позиція або докази, які схиляють суб'єкта до схвалення, осуду або вираження байдужості. Підставою оцінки в мистецтві найчастіше є естетичний смак, суб'єктивні відчуття. У такому разі, зауважує дослідниця, оцінка не може бути об'єктивною. Але завдання рецензента саме й полягає в тому, щоб аргументувати свою оцінку, знайти такі підстави, які дозволили б говорити про об'єктивність його суджень. Науковець наголошує на тому, що оцінність, на відміну від емоційності й експресивності, насамперед пов'язана з мисленням. Оцінність (як мовна категорія) – це вираження в мовленні емоційного ставлення, викликаного сформованою думкою про предмет висловлювання. Таким чином, оцінка твору, яку дає журналіст-критик у рецензії, будучи емоційною, не може сама по собі бути об'єктивною. Для того, щоб оцінка все ж стала максимально об'єктивною, її необхідно аргументувати [4].

О.О. Якименко відзначає в мас-медійних літературних рецензіях переважання позитивних оцінок над негативними [2, с. 217]. Такого ж погляду дотримуються й інші науковці: «Простежуючи співвідношення позитивного й негативного в системі оцінювання, варто зауважити, що позитивна оцінка має значно вищий коефіцієнт частотності, і це пояснюється різними чинниками (нерідко рецензії мають замовний характер!)» [3].

Справді, серед проаналізованого матеріалу ми не виявили жодної цілком негативної рецензії. Переважна більшість проаналізованих рецензій мала позитивну оцінку, і лише одна містила як позитивну, так і негативну оцінку.

І.П. Левчук у своєму дослідженні рецензійного дискурсу вивчає ступінь оцінності в кожному з композиційних елементів рецензії. Так, дослідниця стверджує, що заголовок не містить безпосередньої оцінки публікації, а отже, не є власне оцінним етапом. Проте, орієнтуючи на конкретну наукову проблему, заголовки рецензії певною мірою все ж визначає спрямованість та інтенсивність уваги читача. Мовознавець звертає увагу на те, що бібліографічний опис також не містить безпосередньої оцінки твору, проте він «формує відповідний рівень оцінних очікувань реципієнта й разом із заголовком є попереднім етапом оцінки публі-

кації». Особливістю вступної частини рецензії є перехід у ній від етапу попередньої оцінки до етапу безпосередньої оцінки публікації. Основну частину рецензії дослідниця називає найбільш інформаційною ділянкою оцінного тексту, тут рецензент подає аргументований аналіз публікації, доводить та ілюструє свої положення. Висновки містять узагальнену оцінку, яка відображає оцінну спрямованість усього тексту рецензії (позитивну чи негативну) [3].

Розглянемо ступінь вираження оцінки твору рецензентом у кожному з композиційних елементів на матеріалі літературних рецензій грецької газети *Η Καθημερινή*. У грецькій газетній літературній рецензії заголовки іноді може виражати безпосередню загальну оцінку рецензованого твору, наприклад: «*Σοφή αποτίμηση της βυζαντινής Αθήνας, τώρα στην αγγλική γλώσσα*» (*Η Καθημερινή*, 03.01.2017 р.). Словосполучення *σοφή αποτίμηση* (мудра оцінка) містить одразу й характеристику, і оцінку рецензованого твору. Характеристику виражено іменником *αποτίμηση*, а позитивну оцінку – оцінним прикметником *σοφή*. Цікавим також є заголовок «*Ένα παραμυθένιο μάθημα*» («Казковий урок») (*Η Καθημερινή*, 30.12.2016 р.), що в прямому значенні характеризує працю (книгу «*Φιλοσοφικά παραμύθια*» (Філософські казки)), а в переносному значенні дає їй однозначно позитивну оцінку, проте ця позитивна оцінка стає зрозумілою тільки під час читання основної частини рецензії.

Вступна частина зазвичай містить загальну оцінку рецензованого твору. Наприклад, у вищезгаданій рецензії «*Σοφή αποτίμηση της βυζαντινής Αθήνας, τώρα στην αγγλική γλώσσα*» (*Η Καθημερινή*, 03.01.2017 р.) позитивну оцінку виражено із самого початку: «*Ένα από τα θετικά της νέας χρονιάς όσον αφορά την επιστημονική γνώση για την ιστορία της Αθήνας είναι η κυκλοφορία στην αγγλική γλώσσα της κλασικής, πλέον, μελέτης του Χαράλαμπου Μπούρα για τη βυζαντινή Αθήνα*». Окрім того, у вступній частині оцінний прикметник *αξέχαστος* виражає чітке позитивне ставлення й до автора твору: «*ήταν ένα από τα τελευταία μεγάλης πνοής επιστημονικά έργα του αξέχαστου καθηγητή*». Таким чином, позиція рецензента є одразу зрозумілою як безпосередньо із заголовку, так і зі вступної частини рецензії. Так само позитивне ставлення до автора твору висловлене у вступній частині рецензії «*Ο Ιπποκράτης ως αφήγημα για ειδικούς και άλλους*» (*Η Καθημερινή*, 29.01.2017 р.) завдяки вжи-

ванню оцінного прикметника *αξιόλογος*: «*μετάφραση και ερμηνεία τους από έναν αξιόλογο επιστήμονα και πανεπιστημιακό δάσκαλο*».

У грецькій газетній літературній рецензії аналіз твору міститься в основній частині, у ній стає очевидною оцінка твору рецензентом. У рецензії «*Ο Λασκαράτος της λαϊκής σοφίας*» (Н Καθημερινή, 26.02.2017 р.) зустрічаємо: «*Γι' αυτή ακριβώς την ανάδειξη η έκδοση πρέπει να κριθεί, οπωσδήποτε, αξιόλογη προσθετική συμβολή στην πνευματική ταυτότητα του Κεφαλονίτη στοχαστή. Και ακόμη, τεκμηριώνει, με ασφαλέστερη πληρότητα... Οι εκδότες της συλλογής ευστόχως επιμένουν...*».

Яскравим прикладом вираження позитивної оцінки в основній частині є вищезгадана рецензія «*Ένα παραμυθένιο μάθημα*» (Н Καθημερινή, 30.12.2016 р.). Вступна частина рецензії є доволі абстрактною, вона не містить експліцитної оцінки твору. Імпліцитна оцінка тут також може стати очевидною лише після ознайомлення з основною частиною. Однак основна частина містить чимало мовних засобів вираження позитивної експліцитної оцінки (оцінних прикметників, дієслів): «*...ξεφυλλίζοντας τις προάλλες ένα ξεχωριστό βιβλίο... Μέσα στις σελίδες του, τις όμορφες, τις μεγάλες, με υπέροχη, παραμυθένια εικονογράφηση, ανθίζουν τρεις ιστορίες... Συνοδεύεται, μάλιστα, και από σύντομο γλωσσάρι όρων με απλά παραδείγματα...*». Крім того, позитивну оцінку виражено також і на смисловому рівні: неодноразово підкреслено, що книга призначена як для дітей, так і для дорослих: «*Παραμύθια για παιδιά, που 'ναι ταυτόχρονα πυξίδο-ιστορίες για μεγάλους!, Έτσι, δίνεται το «έναυσμα για συζήτηση με τους μεγαλύτερους (γονείς και εκπαιδευτικούς)».* До того ж автор рецензії згадує премію, яку отримала книга.

В основній частині завдяки вживанню оцінних прикметників і прислівників рецензенти також виражають власне ставлення до авторів творів. Так, у рецензії «*Σοφή αποτίμηση της βυζαντινής Αθήνας, τώρα στην αγγλική γλώσσα*» (Н Καθημερινή, 03.01.2017 р.) маємо: «*Ο Χαράλαμπος Μπούρας όχι μόνο παρουσιάζει εξονυχιστικά και με θαυμαστή τεκμηρίωση...*» або в рецензії «*Ο Ιπποκράτης ως αφήγημα για ειδικούς και άλλους*» (Н Καθημερινή, 29.01.2017 р.): «*Ο κ. Λυπουρλής εδώ και χρόνια είχε διαπιστώσει με την έμπειρη ματιά του... έπειτα από μια μακρόχρονη έρευνα και προσεκτική προσέγγιση – πάνω από τριάντα χρόνια – να παραδώσει στο αναγνωστικό κοινό τον καρπό των κόπων του. Κι εδώ η συμβολή του κ. Λυπουρλή είναι πολύτιμη για την έρευνα*».

Висновки грецьких газетних літературних рецензій завжди містять узагаль-

нену оцінку, яка є експліцитною. Наприклад, рецензія «*Σοφή αποτίμηση της βυζαντινής Αθήνας, τώρα στην αγγλική γλώσσα*» (Н Καθημερινή, 03.01.2017 р.) завершується такими висновками: «*Ο Χαράλαμπος Μπούρας, μέσα από τη δική του ανάγκη ανασύστασης της θεώρησης αναστήλωσης των μνημείων μας, παρέδωσε μια σοφή, κατασταλαγμένη, ψύχραιμη και υπεύθυνη αποτίμηση της βυζαντινής Αθήνας*». Таким чином, завдяки використанню оцінних прикметників стає зрозумілою однозначно позитивна оцінка рецензованого твору.

У рецензії «*Ένα παραμυθένιο μάθημα*» (Н Καθημερινή, 30.12.2016 р.) маємо такі висновки: «*Σε εκείνους τους «άλλους», λοιπόν, σε όλους μας που θέλουμε αλλά τυχαίνει να μην ξέρουμε ή να μη βρίσκουμε τον τρόπο, περισσότερο από χρήσιμο είναι τούτο το βιβλίο: Στις «άγριες» και θλιμμένες μέρες, το παιδί να προσεγγίσουμε ξανά. Και εκείνο που πάντα υπάρχει μέσα μας, αλλά και τ' άλλα, τα παιδιά μας, είτε σαν γονείς, είτε σαν δάσκαλοι, να μάθουμε μαζί τους αρχές και αξίες που μόνο αυτές σαν εγγύηση για ένα καλύτερο Αύριο μπορούν να λειτουργήσουν*». Увесь текст висновків виражає позитивну оцінку рецензента. Крім того, словосполучення «*περισσότερο από χρήσιμο*» робить очевидною позицію й оцінку рецензента щодо книги.

У висновках рецензії «*Ο Λασκαράτος της λαϊκής σοφίας*» (Н Καθημερινή, 26.02.2017 р.) зазначається, для кого саме буде корисною ця книга: «*Η έκδοση της συλλογής τραγουδιών του Ανδρέα Λασκαράτου θα μείνει χρήσιμη και περαιτέρω αξιοποιήσιμη από τους ερευνητές της Νεοελληνικής Φιλολογίας*». Отже, стає очевидним, що автор рецензії вважає цю книгу корисною, тому оцінює її позитивно. Крім того, далі він зазначає: «*Τώρα έχουμε στα χέρια μας ένα ακόμη έργο του Ανδρέα Λασκαράτου, που δεν είναι πρωτότυπο, αλλά συνιστά τεκμήριο συμβολής του Κεφαλονίτη λογίου στη σπουδή της ελληνικής λαϊκής σοφίας*». Отже, рецензент дає загальну позитивну оцінку рецензованому твору.

Цікавою для дослідження виявилася рецензія «*Η «όγδοη ιστορία» του Χάρι Πότερ*» (Н Καθημερινή, 26.12.2016 р.), оскільки серед проаналізованих текстів лише вона містила неоднозначну оцінку. Заголовок цієї рецензії не дає оцінки твору. У вступній частині йдеться про популярність історії Гаррі Поттера загалом, про очікування восьмої частини книги: «*ήρθε η πολυπόθητη «όγδοη ιστορία*». Вступна частина не містить оцінки рецензованої книги, вона лише створює атмосферу довкола неї.

Далі автор рецензії подає стислий переказ сюжету книги: «*Η ιστορία ξεκινάει στο σημείο*

που είχαν τελειώσει τα βιβλία. Δεκαεννέα χρόνια μετά τη μεγάλη «Μάχη του Χόγκουαρτς» ο Χάρι Πότερ είναι παντρεμένος με τρία παιδιά και ο μικρός γιος του, Αλμπους... Γρήγορα η προσοχή της ιστορίας στρέφεται στον Αλμπους...».

Однак оцінку твору рецензент починає давати лише потім: «*Το συγκεκριμένο θέμα έχει απασχολήσει τη Ρόουлинг και στο τρίτο βιβλίο της σειράς, αλλά εδώ γίνεται με πρόχειρο και βιαστικό τρόπο*». Очевидним стає неоднозначне ставлення рецензента до твору. Більше того, ця позиція підтверджується таким текстом: «*Επιστρέφουμε σε σημαντικές στιγμές που έχουν λάβει χώρα σε παλαιότερα βιβλία της σειράς, και –ποντάροντας στη συγκίνηση και τη νοσταλγία– συναντούμε ξανά παλιούς, αγαπημένους χαρακτήρες, χωρίς όμως να κερδίζει κάτι ουσιαστικό η πλοκή από αυτές τις συναντήσεις*». Оцінка рецензента починає набувати негативного забарвлення. У цьому читачі переконуються, читаючи далі: «*Ενώ ο σαραντάρης Χάρι Πότερ είναι αρκετά πιστευτός χαρακτήρας, οι δύο φίλοι του –Ρон και Ερμιόνη– παρουσιάζονται σαν καρικατούρες των ηρώων που είχαμε συναντήσει στα βιβλία της σειράς*».

У висновках стає зрозумілим, що оцінка рецензента не є однозначно негативною, оскільки він вказує як на переваги, так і на недоліки твору: «*Παρότι και αυτό το βιβλίο διαβάζεται απνευστί, με κυρίαρχες θεματικές και διακυβεύματα όμοια με αυτά των προηγούμενων βιβλίων, καθώς και την ίδια αγωνία που προσφέρει κάθε περιπέτεια του Χάρι Πότερ, είναι διάχυτη η αίσθηση ότι κάτι λείπει*». Із останнього речення («*Ενώ υπάρχουν οι ανατροπές που θα κάνουν τον αναγνώστη να γυρίσει πιο έντονα τη σελίδα, δεν συναντάμε τη μαεστρία της Ρόουлинг στην αφήγηση και στο προσεκτικό χτίσιμο της πλοκής και του χαρακτήρα των ηρώων της*») стає очевидно, що автор рецензії вважає всю серію книг про Гаррі Поттера гідною уваги читачів, дає їй високу оцінку. Проте в оцінці останньої книги відчувається певний сум рецензента з приводу того, що вона не виправдовує очікувань. Однак його оцінка не є цілком негативною, оскільки рецензент не забуває вказати на позитивні характеристики книги.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, оцінність є однією з основних характеристик грецької газетної літературної рецензії. Найсуттєвішою є її роль в основній частині її висновках, проте нерідко оцінка присутня в кожному з композиційних елементів рецензії, починаючи із заголовка. Найчастіше експліцитними засобами вираження оцінки є оцінні прикметники та прислівники.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Петренко С.В. Аксиологічні особливості літературно-критичних жанрів медійного дискурсу (на матеріалі англійської мови) / С.В. Петренко // Мова і культура. – 2013. – Вип. 16, т. 2. – С. 259–263 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mik_2013_16_2_46.
2. Якименко О.О. Мовні особливості літературних рецензій у сучасних українських ЗМІ / О.О. Якименко // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. – 2012. – № 1021. Сер.: Філологія. – Вип. 66. – С. 214–220 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/8256>.
3. Левчук І.П. Комунікативні ознаки рецензійного дискурсу / І.П. Левчук // Studia Ukrainica Posnaniensia / Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu ; redaktor naukowy Tetyana Kosmeda. – Zeszyt I. – Poznań, 2013. – S. 99–107 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://esnuir.eenu.edu.ua/handle/123456789/902>.
4. Смелкова З.С. Риторические основы журналистики. Работа над жанрами газеты : [учебное пособие] / З.С. Смелкова, Л.В. Ассуирова, М.Р. Савова, О.А. Сальникова. – М. : ФЛИНТА : Наука, 2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://evartist.narod.ru/text3/88.htm#%D0%B7_01.
5. Брона О.А. Різновиди літературно-критичних статей та особливості їхньої горизонтальної й вертикальної побудови (на основі інтернет-видань) / О.А. Брона // Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. – 2006. – Вип. 30. – С. 211–216.
6. Корнева Н.А. Рецензія в сучасному науковому дискурсі: семантико-композиційний та комунікативно-прагматичний аспекти : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.15 / Н.А. Корнева ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2010. – 21 с.
7. Ляшенко Т.С. Типологічні риси та структурно-композиційні особливості різновидів мистецтвознавчої рецензії / Т.С. Ляшенко // Вісник Львівського університету. Серія «Іноземні мови». Вип. 9. – Львів, 2001. – С. 112–120.
8. Ляшенко Т.С. Структурно-композиційні, лінгвостилістичні та прагматичні особливості тексту мистецтвознавчої рецензії (на матеріалі німецьких газет) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.04 / Т.С. Ляшенко ; Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. – Л., 2004. – 24 с.
9. Монич Л.М. Рецензія як специфічний жанр на сторінках літературно-художніх журналів / Л.М. Монич // Наукові записки Інституту журналістики. – 2013. – Т. 53. – С. 87–90 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizh_2013_53_17.
10. Η Καθημερινή [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.kathimerini.gr>.
11. Λεξικό της κοινής νεοελληνικής [Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη]. – Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, 1998. – 1532 σ.
12. Λεξικό για το σχολείο και το γραφείο [Μπαμπινιώτης Γ.]. – Αθήνα : Κέντρο Λεξικολογίας, 2004. – 1263 σ.
13. Λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας [Μπαμπινιώτης Γ.]. – [Β' έκδ. εμπλουτισμένη]. – Αθήνα : Κέντρο Λεξικολογίας, 2002. – 2032 σ.